

Position Paper Nationaal Programma Rotterdam Zuid

Ten behoeve het rondetafelgesprek 'Elke regio telt!' d.d. 20 juni 2023

Elke Regio Telt

Elke regio telt. Daar zijn we het mee eens. Maar met mooie statements bereiken we nog niks, het draait uiteindelijk om wat je er mee doet. Het is juist dat het beleid te lang mensen en gebieden heeft ondersteund die al goed gingen, waar mensen en gebieden die op achterstand staan buiten het blikveld vielen. Het rapport Elke Regio Telt kaart terecht de positie aan van 'het buitengebied', 'de regio' of 'de periferie'. De pendule van de gebieden met minder Brede Welvaart moet in beweging worden gebracht. We moeten echter wel voor zorgen dat alle gebieden waar de Welvaart achterblijft aandacht krijgen. Ook binnen regio's en steden bestaan grote verschillen. Ik roep u op om 'elke regio' breed op te vatten en niet alleen in termen van 'de randstad vs. krimpregio'. Het rapport Elke Regio Telt scheert hier te veel langs. Het stelt dat er al veel aandacht voor de gebieden is, wat zich ook zou vertalen in substantiële budgetten. Het redeneert dat 'perifere gebieden' kenmerken vertonen van de problemen in de grote steden. Die redenering is andersom evenzo waar. Op p.16 van het rapport wordt goed duidelijk dat drie van de vier grote steden in de laagste categorie Brede Welvaart zitten, Net als Oost Groningen en Zuid-Oost Drenthe. Idem de Multiple Deprivation Index op p.64, waarvan de gebieden opgenomen in het NPLV goed zichtbaar worden.

Onze oproep aan u is om gebieden niet te beoordelen op hun ligging, maar naar de aard, omvang en effect op het leven van mensen. De raad definieert ongelijkheid tussen gebieden in termen van 'Kansen op een passende baan, goed onderwijs, gezond oud worden'. Met die opgaven zijn wij dagelijks bezig in Rotterdam: school, werk en wonen. En dit is dus geen discussie over landsdelen, regio's of krimpregieden. Het gaat om het onderscheid tussen het Nederland waar de mensen, wetten, middelen en voorzieningen het meest welvarende land van Europa hebben opgeleverd, en de delen van Nederland waar dezelfde mogelijkheden hebben geleid tot steeds grotere achterstanden. Net zoals in Elke Regio Telt, vragen we u grootstedelijke problematiek te herkennen en daar ook beleid op te voeren. En kijk hierbij gericht dan 'de randstad' of 'de regio'. Ook binnen de Randstad en binnen steden zijn er grote verschillen. De opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen was in Rotterdam 38%. Maar er waren wijken waar deze boven 50% was. Op Zuid was het over het algemeen onder de 30%, in Carnisse maar 18%. Mensen raken afgehaakt, de drugscriminaliteit verovert juist terrein. In IJsselmonde waren bij de PS23-verkiezingen de grootste partijen BBB, PVV en JA21. Daar mag u uw eigen conclusies uit trekken. Nog een voorbeeld: door hoge doorstroom in slechte woningen en opvolging in huizen door arbeidsmigranten, verdwijnt de sociale cohesie in buurten. In veel gevallen is de bevolkingsadministratie niet op orde. Het is dan lastig mensen bereiken als we niet eens weten wie er in een huis woont. Het zijn fundamentele problemen, die om fundamentele oplossingen vragen.

Het beeld dat voorzieningen en mobiliteit overal in de Randstad en in de grote steden wel goed zijn geregeld, is ook maar ten dele waar. In gebieden zoals Rotterdam-Zuid is het aanbod aan voorzieningen eenzijdig, de mobiliteit beperkt door gebrek aan infrastructuur en door onaantrekkelijke huisvesting.

Dus wat moet er gebeuren?

De oproep uit Elke Regio Telt om met gerichte en substantiële programma's te komen, onderschrijven wij helemaal. Het is daarbij wel belangrijk om enkele randvoorwaarden vast te stellen, wij putten hier mede uit eigen ervaring:

- Het Rijk (uw Kamer overigens ook) heeft de neiging om voor elk probleem een apart potje en maatregel te bedenken. Maar wat goed is voor 85% van Nederland, is niet perse goed voor de overige 15%. Uitzonderingssituaties vragen om uitzonderingsbeleid, -wetgeving en extra middelen die ook ontschot mogen worden uitgegeven. Op maat naar de partner die het het beste kan. Dat verschilt binnen ons gebied zelfs soms per wijk, soms is dat bijvoorbeeld het wijkteam, soms passend primair onderwijs. Dus Bundeling van budgetten vanuit departementen en bewindspersonen die integraal met een mooie ambitie of doelen erbij, in het gebied gecoördineerd en op maat mogen worden inzet.
- Een integraal probleem vergt een integrale langdurige aanpak en gezamenlijke sturing, waar de governance op ingericht moet worden. Het 20-jarige NPRZ werkt voor de dagelijkse gang van zaken met een gezamenlijk, onafhankelijk programmabureau met daarboven een bestuur met een onafhankelijke voorzitter. In dat bestuur hebben alle partijen gelijkwaardig zitting. Dus geen Rijksoverheid die stiekem toch alleen de baas is, of een gemeente of een verzameling gemeenten, of scholen die vinden dat anderen niet over hen gaan: als het is afgesproken gaan we het ook doen, en als we iets willen veranderen dan doen we het samen. Deze aanpak voorkomt ook dat een nieuwe

regering, of een nieuwe college, of een nieuwe schoolbestuurder afstapt van de langjarige inzet. Langjarig commitment is essentieel.

- Een integraal probleem vergt niet per se brede masterplannen. Meestal is een gerichte set interventies die het verschil maken, voldoende. Dat is een valkuil, het risico op verzanden in afstemmen over *alles*, is groot. In gebieden zoals Rotterdam-Zuid kiezen we voor een gerichte inzet op school, werk en wonen. Aangesloten partijen hebben ook hun eigen beleidsruimte nodig, en moeten flexibel kunnen zijn. Maar voor een beperkt aantal cruciale interventies, gericht op wat werkelijk het verschil maakt, in ons geval in het dagelijks leven van inwoners, moeten partijen zich aan de mast laten binden.
- Een nationale variant op de Comité van de Regio's, dat het kabinet adviseert (p57) zien wij als minder effectief. Wij hebben een voorkeur voor de aanpak zoals hiervoor beschreven; het kabinet laat zich dan vertegenwoordigen in een gezamenlijk bestuur, met daarin ook een vertegenwoordiger van het onderwijs, van werkgevers, van de veiligheidskolom, de volkshuisvesting.. Dit kan ook voor andersoortige programma's, in bijvoorbeeld economische kansenagenda's (p.8), infrastructurale opgaven, etc. Gelijkwaardig samenwerken en elkaar houden aan de afspraken is het codewoord.

Ter illustratie: aanpak Rotterdam-Zuid

- Rotterdam-Zuid heeft veel kenmerken van een krimpregio, het draagvlak voor voorzieningen valt weg vanwege geringe koopkracht, actieradius, overbelasting, waardoor een negatieve spiraal in werking werd gezet. Sociale stijgers vertrekken en worden opgevolgd door mensen met minder kansen. Het lerarentekort is groter en er is overbelasting van professionals, daardoor is het moeilijker goed onderwijs te geven en krijgen kinderen minder kansen in het onderwijs. Gelukkig hebben we succesvolle programma's om dat tegen te gaan. Maar die komen er alleen omdat de gezamenlijkheid is georganiseerd. Voor individuele partners is het minder makkelijk om over hun schaduw te springen, als anderen daar niet aan meedoen. In plaats van dat de vraag wordt gesteld: 'hoe kunnen we dit samen wél?'

Afspraak is afspraak

- Terechte constatering van de Raden: 'de steunprogramma's van de rijksoverheid zijn kortdurend, incidenteel en van te beperkte omvang' en schiet op een aantal punten tekort (p.46).. In Rotterdam-Zuid is met steun van alle partners (incl het Rijk) gekozen voor een aanpak van minimaal 20 jaar. Wij voelen ons vereerd en tot nu toe is de financiering ook steeds goed gekomen. Maar dat is niet vanzelfsprekend. Tot 2022 kende het NPRZ stevige financiering via het regeerakkoord. De gebieden die nu het NPLV vormen hebben de uitnodiging gedaan om samen met het kabinet aan de slag te gaan in de gebieden, maar om onduidelijke redenen is dit financieel nauwelijks gehonoreerd. Opmerkelijk in een speelveld waar aan zaken als woningbouw, verduurzaming, onderwijs en wetenschap zeer grote bedragen worden uitgetrokken. Er zijn wel diverse begrotingsmiddelen waar de wij en de NPLV-gebieden uit kunnen putten en daar zijn we oprecht dankbaar voor, maar we zijn echt bijzonder veel tijd kwijt, ambtelijk op lokaal en nationaal niveau, om alles bij elkaar te halen. We kunnen op Zuid inmiddels tot en met 2024 vooruit, maar als we een aanpak van 'minimaal 20 jaar' willen volhouden, is verder vooruit kijken belangrijk. En niet om ons programma, maar om al die professionals die hard bezig zijn doorbraken te creëren. Dat kan niet met je baan op de tocht.
- Een langjarig programma is geen rustig bezit en vergt regelmatig aandacht en commitment, niet alleen van bestuurders maar ook van hun toezichthouders, waaronder ook Tweede Kamer, Statenleden en gemeenteraden. Daarom goed nadenken voor het begint en de handtekening wordt gezet, en daarna doen wat is afgesproken.